

УДК 338.242.4

Кузнєцов О.В.

*аспірант кафедри економічного аналізу
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця*

ВИКОРИСТАННЯ НОРМАТИВНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ В МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВІДБОРУ КОНТРАГЕНТА

USE OF REGULATORY TOOLS STATE ORDERS IN METHODOICAL MAINTENANCE OF ECONOMIC SAFETY SELECTION OF CONTRACTING

АНОТАЦІЯ

У статті виділено основні ризики для суб'єкта господарювання в процесі відбору і взаємодії з контрагентами; проведено аналіз існуючої практики, а також запропоновано методичку відбору контрагента на основі актуальних доробок вітчизняного законодавства.

Ключові слова: контрагент, економічна безпека, ризик, суб'єкт господарювання, відбір.

АННОТАЦІЯ

В статье выделены основные риски для субъекта хозяйствования в процессе отбора и взаимодействия с контрагентами; проведен анализ существующей практики, а также предложена методика отбора контрагента на основе актуальных разработок отечественного законодательства.

Ключевые слова: контрагент, экономическая безопасность, риск, субъект хозяйствования, отбор.

ANNOTATION

The article highlights the main risks to the business entity in the selection process and interaction with counterparts; an analysis of current practices, as well as the technique of contractor selection based on the current development of domestic legislation.

Keywords: contractor, economic security, risk, business entity, selection.

Постановка проблеми. У сучасних тенденціях розвитку економіки, що характеризуються ринковою турбулентністю, важливими стають не тільки здатність виявити і задовольнити певні потреби клієнтів, але й також здатність формувати довготривалі стосунки з усіма партнерами, що беруть участь у процесі виробництва та дають можливість ці потреби задовольнити. Існує тісний зв'язок між рівнем якості послуг і продукції підприємства та якістю роботи його контрагентів. Неякісна продукція, закуплена підприємством, або неякісні послуги, надані йому субпідрядниками, у кінцевому рахунку ведуть або до невіправданих витрат, або до незадоволеності кінцевих споживачів. І те й інше негативно позначається на результатах діяльності суб'єкта підприємництва, тобто створює загрози його економічній безпеці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної безпеки досліджували такі зарубіжні та вітчизняні економісти, як: Л. Абалкін, В. Акімов, О. Барановський, І. Бінько, Т. Васильців, З. Варналій, М. Ватагін, В. Геець, Т. Гладченко, О. Гончаренко, В. Духов, А. Драга, М. Ермошенко, А. Качинський, В. Кириленко, Т. Клебанова, Т. Коваль-

чук, І. Мазур, О. Маліновська, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, Н. Реверчук, В. Сенчагов, Т. Хайлова, С. Чистов, В. Шлемко. Вчені приділяють увагу науковому обґрунтуванню теоретико-методичних засад і прикладних механізмів зміцнення економічної безпеки підприємництва у системі безпеки національної економіки, обґрунтуванню поняття економічної безпеки підприємництва, її складників, індикаторів, методології оцінки та методів регулювання. Своєю чергою, питання оцінювання економічної надійності окремих контрагентів вивчалися А. Шереметом, Л. Донцовою та Н. Никифоровою, В. Ковальовим, які застосовували цілу низку методик. До найбільш розповсюджених із них відносять: методичку рейтингової оцінки фінансової надійності підприємства, запропоновану А. Шереметом; методичку надійності фінансового стану підприємства, розроблену Л. Донцовою та Н. Никифоровою; методичку бальної оцінки фінансової надійності підприємства, запроваджену Л. Мелкуновим [3, с. 208]. Також на увагу заслуговує методика, запропонована Л. Гнилицькою, В. Франчуком та П. Пригуновим, яка базується на поєднанні прийомів фінансової діагностики з методами спеціального забезпечення безпеки щодо перевірки достовірності даних і передбачає ранжування підприємств залежно від досягнутого ними значення інтегрального показника оцінювання економічної надійності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існуючі теоретичні напрацювання та розроблені методики здебільшого передбачають наявність аналітичного відділу або відповідного фахівця в організаційній структурі суб'єкта господарської діяльності, що є доволі складним або неможливим для вітчизняних суб'єктів малого та середнього підприємництва. Крім того, недостатньо дослідженими є питання впливу державних інститутів на процес взаємодії між контрагентами, а також формування методички відбору контрагента з урахуванням існуючої нормативно-правової бази.

Мета статті полягає у виділенні основних ризиків для суб'єкта господарювання в процесі відбору і взаємодії з контрагентами; аналізі існуючої практики, а також формуванні мето-

дики вибору контрагента відповідно до вітчизняного законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняні суб'єкти господарювання керуються Конституцією України, Господарським кодексом, законами України та іншими нормативно-правовими актами відповідно до особливостей виду діяльності й організаційно-правової форми [1]. Беручи до уваги, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством [2], питання пошуку і взаємодії з контрагентами знаходиться виключно у компетенції суб'єктів підприємництва та здійснюється ними самостійно і на власний ризик [1]. Підприємці, обираючи постачальників, покупців, бізнес-партнерів тощо, враховують здебільшого питання цінової вигоди від операції, що є закономірним, виходячи з мети їх діяльності – досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [1].

У цивільних відносинах несумлінність контрагента може спричинити майнові ризики у вигляді невиконання договірних зобов'язань: порушення умов поставки товарів (виконання робіт, надання послуг), порушення умов, пов'язаних з оплатою за поставлений товар (виконані роботи, надані послуги). Сумлінність контрагентів грає важливу роль не тільки в цивільних правовідносинах, а й під час нарахування та сплати податків (табл. 1) [4; 6, с. 61].

Таблиця 1

Основні ризики під час вибору контрагента

РИЗИКИ	
З боку контрагентів	З боку ДФС
- порушення умов поставки товарів (виконання робіт, надання послуг); - порушення умов, пов'язаних з оплатою за поставлений товар (виконані роботи, надані послуги)	- збільшення суми ПДВ до сплати; - зменшення податкового кредиту під час нарахування ПДВ; - відмова ДФІ зараховувати витрати в частині податку на прибуток

Протягом останніх років платники податків стикались із неприємними несподіванками у вигляді проведення документальної перевірки органами ДФІ, за наслідками якої приймався акт, яким встановлювались «порушення» в роботі з контрагентом платника податків. Порушення законодавства податкова служба обґрунтовувала доволі стандартно [4]:

контрагент платника податків не знаходиться за місцем реєстрації;

директор контрагента платника податків прописаний в іншому регіоні, ніж підприємство, яким він керує, або директор не отримав дозвіл на працевлаштування як іноземець, або щоді директора порушена кримінальна справа; контрагент платника податків не має достатніх, на погляд перевіряючих, виробничих потужнос-

тей для продажу товарів, робіт, послуг і достатніх трудових ресурсів;

контрагент платника податків працював по ланцюгу з іншими компаніями, які у розумінні податкової служби є «податковими ямами»; контрагенти контрагентів платника податків ухиляються від податкових перевірок або ж не подають звітність тощо;

операції платника податків із контрагентом мають нетоварний, мнимий характер і тому не спричиняють реальних юридичних наслідків;

зрештою правочини платника податків визнаються самою податковою, без залучення суду, нікчемними на підставі ч. ч. 1, 2 ст. 215, ч. 5 ст. 203 Цивільного кодексу України [5]. За результатом перевірки із платника податків «знімають» задекларований податковий кредит із податку на додану вартість і/або витрати в частині податку на прибуток.

Ефективні рішення щодо вибору контрагента є основою створення стійкої бази будь-якого підприємства. Рішення про розміщення конкретного замовлення у контрагента залежить від низки критеріїв: якості, обсягу, умов поставки, ціни й обслуговування [3]. При цьому, як зазначалось вище, підприємець, діючи на власний ризик, має на меті максимізацію прибутку.

Відсутність уніфікованої методики дає змогу використовувати напрацювання вітчизняного законодавства в частині державного замовлення, що є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання незалежно від їх форми власності [1]. Придбання продукції для пріоритетних державних потреб за рахунок державних коштів здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про здійснення державних закупівель» та Закону України «Про публічні закупівлі». Статтями 16 та 17 цих законів [7; 8] встановлюються кваліфікаційні критерії до суб'єктів господарювання – учасників процедур закупівель та визначаються підстави відмови в участі у процедурі закупівлі.

Так, ст. 16 передбачається наявність у потенційного контрагента: 1) обладнання та матеріально-технічної бази; 2) працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід; 3) документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору.

У ст. 17 передбачені окремі підстави для відмови в участі суб'єктам господарювання у процедурі закупівлі, а саме:

1) відомості про юридичну особу, яка є учасником, внесено до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

2) службу (посадову) особу учасника, яку уповноважено учасником представляти його

інтереси, фізичну особу, яка є учасником, було притягнуто згідно із законом до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення у сфері закупівель;

3) суб'єкт господарювання (учасник) протягом останніх трьох років притягувався до відповідальності за порушення, передбачене п. 4 ч. 2 ст. 6, п. 1 ст. 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, що стосуються спотворення результатів торгів (тендерів);

4) фізична особа, яка є учасником, була засуджена за злочин, учинений із корисливих мотивів, судимість з якої не знято або не погашено в установленому законом порядку;

5) службова (посадова) особа учасника, уповноважена на підписання договору, була засуджена за злочин, вчинений із корисливих мотивів, судимість з якої не знято або не погашено в установленому законом порядку;

6) пропозиція подана учасником процедури закупівлі, який є пов'язаною особою з іншими учасниками процедури закупівлі та/або з уповноваженою/посадовою особою (особами) замовника;

7) учасник визнаний у встановленому законом порядку банкрутом та стосовно нього відкрито ліквідаційна процедура;

8) в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відсутня інформація, передбачена п. 9 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»;

9) учасник має заборгованість зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Використання загальної практики державних закупівель дає змогу вітчизняним підприємцям будувати власну методику відбору контрагента, що не позбавлена практичної складової та відповідає чинному законодавству.

На першому етапі формується низка питань:

1. Які вимоги законодавства повинні виконуватись під час укладання конкретної угоди, чи є у підприємства право на заняття цим видом діяльності, чим це підтверджується?

2. Яким кваліфікаційним критеріям, згідно з чинним законодавством, повинен відповідати контрагент?

3. Які документи можуть додатково вимагати від потенційного контрагента для підтвердження відповідності зазначеним кваліфікаційним критеріям?

4. На якій підставі підприємство може прийняти рішення про відмову в укладенні договору, відхилити його комерційну пропозицію?

5. Які документи повинен надати суб'єкт підприємницької діяльності у складі своєї комерційної пропозиції, щоб підтвердити відсутність наведених підстав?

Наступний етап – збір необхідних документів від потенційного контрагента. Виходячи з

досвіду договірних взаємовідносин, передбачається розширений перелік документів, який може корегуватись залежно від особливостей та розміру комерційної угоди:

1. Комерційна пропозиція з обов'язковим вмістом інформації: 1) повне найменування; 2) місцезнаходження; 3) загальна вартість (ціна) з обов'язковим зазначенням нецінових критеріїв, таких як відстрочка платежу та її термін, строк гарантії на поставлений товар/виконані роботи; 4) телефон, факс; 5) код за ЄДРПОУ/реєстраційний номер облікової картки платника податків; 6) правовий статус; організаційно-правова форма учасника – юридичної особи; 7) банківські реквізити; 8) індивідуальний податковий номер – для учасника, який є платником податку на додану вартість; 9) відомості про керівника учасника – юридичної особи; П.І.Б., зразок підпису, для юридичної особи – посада особи (осіб), уповноваженої (уповноважених) підписувати договір. Момент перевірки повноважень особи на укладання та підписання договору є важливим, оскільки, відповідно до ст. 215 ЦК України, відсутність належних повноважень в особи (обсяг цивільної дієздатності) під час укладання угоди є однією з підстав визнати угоду недійсною в судовому порядку. Співробітники підприємства з'ясовують дані по особі, яка буде підписувати договір, перевіряють обсяг повноважень цієї особи на підписання договору згідно з наданими установчими документами, довіреністю та іншими документами, які визначають обсяг повноважень.

2. Інформація в довільній формі про досвід виконання аналогічних договорів із зазначенням номера та дати укладання договору, предмета договору; назви, адреси замовників та П.І.Б., номерів телефону контактних осіб цих замовників, яким здійснювалось надання послуг.

3. Оригінали листів-відгуків від замовників про виконання в попередні роки аналогічних договорів щодо якості поставлених товарів/надання послуг.

4. Копії балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів; довідки з обслуговуючого банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами. При цьому аналіз платоспроможності проводиться з метою оцінювання здатності контрагента сплачувати за всіма своїми зобов'язаннями згідно з установленними строками або відповідно до договірних умов. Аналіз фінансової незалежності (стійкості) здійснюється з метою визначення ступеня залежності контрагента від впливу кредиторів та інвесторів на його поточну діяльність, тому основними завданнями аналізу фінансової стійкості в оцінці економічної надійності контрагента є визначення: ступеня забезпеченості контрагента власними фінансовими ресурсами та доцільності інвестування у діяльність контрагента фінансових ресурсів. Аналіз рентабельності й оборотності активів контрагента здійснюється з метою визначення ступеня

снюється з метою оцінки ефективності його фінансово-економічної діяльності. Найчастіше низький рівень ефективності діяльності спостерігається на підприємствах, в яких за даними фінансової звітності простежуються одна або одразу декілька вказаних причин: 1) зниження обсягів реалізації; 2) збільшення витрат на виробництво та реалізацію продукції; 3) невіправданий приріст запасів.

Однак з огляду на те, що в умовах сьогодення маніпуляції з фінансовою звітністю стали нормою життя та однією з форм шахрайства, покладатися на фінансові показники як надійне джерело інформації під час оцінювання надійності економічних стосунків із суб'єктами ринку недоцільно [3].

5. Копії свідоцтва про реєстрацію платника податку на додану вартість або копії виписки з реєстру платників податку на додану вартість – для підприємства, яке є платником податку на додану вартість.

6. Копії свідоцтва про право сплати єдиного податку або копії виписки з реєстру платників єдиного податку, у разі якщо потенційний контрагент є платником єдиного податку.

7. Копія довідки про відсутність заборгованості по податках, зборах, платежах, що контролюються органами доходів і зборів, територіального органу Міндоходів України.

8. Копія статуту або іншого установчого документа зі змінами (у разі їх наявності).

9. Інформацію про те, що відомості про досліджуваного суб'єкта господарювання не вносилися до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

10. Інформаційна довідка з Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство про відсутність інформації про підприємство в даному реєстрі.

11. Копії витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань або витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що був сформований програмними засобами ведення Єдиного державного реєстру та отриманий учасником за його відповідним запитом в електронній формі.

12. Копії довідки про присвоєння ідентифікаційного номера (копії картки платника податків та паспорта (іншого документа, що посвідчує особу) посадової особи (осіб), уповноваженої (уповноважених) підписувати договір.

13. Копію ліцензії з усіма додатками, якщо роботи, виконувані контрагентом, є ліцензовані.

Вітчизняні суб'єкти господарювання, обираючи контрагента, мають можливість звернутись до відкритих єдиних державних реєстрів, доступ до яких є вільним. Перелік таких реєстрів Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (МЕРТ) як уповноважений орган,

відповідно до абз. 4 ч. 3 ст. 17 Закону України «Про здійснення державних закупівель» щорічно до 20 січня оприлюднює на веб-порталі за адресою <https://tender.me.gov.ua>. Так, станом на 20 січня 2016 р. МЕРТ мало таку інформацію від Міністерства юстиції України:

Щодо відкриття відомостей, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

З 01 жовтня 2015 р. у сфері державної реєстрації бізнесу запроваджено відкритий доступ через офіційний веб-сайт Міністерства юстиції до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, шляхом їх пошуку, перегляду, копіювання та роздрукування, а також отримання інформації у формі витягу, довідки, виписки. З метою вдосконалення процедури надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців Мін'юстом запроваджено такі електронні сервіси, як: надання в режимі реального часу електронних виписок, витягів та довідок з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців через офіційний сайт Міністерства юстиції.

Щодо відкриття відомостей, що містяться в Єдиному реєстрі підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство.

На сьогодні на офіційному сайті Міністерства юстиції функціонує кабінет електронних сервісів, на якому можна в режимі он-лайн отримати відомості з державних реєстрів Міністерства юстиції України. Зокрема, за допомогою вказаного ресурсу можна отримати відомості із Єдиного реєстру підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство про суб'єктів підприємницької діяльності, відносно яких триває або завершена процедура банкрутства.

Щодо відкриття відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Оприлюдненню на офіційному веб-сайті Мін'юсту підлягають відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень щодо яких судами прийняті відповідні рішення, які набрали законної сили, а також відомості про накладення дисциплінарних стягнень за корупційні правопорушення, починаючи з 1 січня 2014 р. Із цієї метою між Міністерством юстиції України та Державною судовою адміністрацією України узгоджений механізм оперативного обміну відомостями про прийняті судовими органами України рішення у справах про корупційні правопорушення і про набрання такими рішеннями законної сили. Розміщення (оновлення) інформації на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції здійснюється протягом трьох робочих днів із дня внесення відповідної інформації до вищезазначеного Реєстру.

До того ж, 26 квітня 2015 р. уведено в дію Закон України «Про запобігання корупції», ч. 1 ст. 59 якого передбачено, що відомості про осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної або цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, а також про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку із вчиненням корупційного правопорушення, вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, що формується та ведеться Національним агентством із питань запобігання корупції.

Водночас на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції в розділі «Новини» банера «Антикорупційна політика» (<http://old.minjust.gov.ua/50655>) розміщено правові позиції щодо особливостей застосування антикорупційного законодавства в частині отримання відомостей про відсутність/наявність фізичної або юридичної особи в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, а також у разі надходження до Міністерства юстиції звернень із указаних питань надаються відповідні роз'яснення.

Щодо можливості отримання довідок про відсутність не знятої чи не погашеної у встановленому порядку судимості за злочини, вчинені з корисливих мотивів для осіб, які приймають участь у процедурі державних закупівель. Міністерство внутрішніх справ України поінформувало про таке.

Система обліку, яка склалася на теперішній час, не дає змоги забезпечити повну автоматизацію внаслідок несвочасного та неповного надходження до МВС облікових документів з органів досудового слідства, судів та пенітенціарної служби. Оскільки порушене питання стосується персональних даних, отримання довідки безпосередньо суб'єктом та подання її за місцем вимоги є одним із дієвих механізмів як додаткової перевірки достовірності відомостей, так і реалізації законодавства у сфері інформації та захисту персональних даних, що не зачіпає права і свободи громадян у частині поширення відомостей відносно їх третім особам.

З огляду на вищевикладене, передбачається впродовж 2016–2017 рр. створення та введення Державного реєстру осіб, які притягуються до кримінальної відповідальності, розшукуються, засуджені та відбувають покарання. МВС не може відмовитися від практики оформлення довідок громадянам.

Щодо надання інформації про наявність довідки про відсутність заборгованості з податків, зборів, платежів.

На головній сторінці веб-порталу ДФС розміщено електронний податковий сервіс «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера», за допомогою якого можна безоплатно перевірити статус перебування окремого платника податків на

обліку в органах державної фіскальної служби та фактичний стан розрахунків такого платника податків із бюджетом. Скористатися такою податковою послугою можуть будь-які запитувачі – як органи державної влади та місцевого самоврядування, так і фізичні та юридичні особи. Такий податковий сервіс створено відповідно до вимог Закону України «Про інформацію» та ст. 74 Податкового кодексу України, що містить інформацію вільного доступу, яка не має статусу забороненої для розголошення. При цьому на сьогодні зазначений податковий сервіс не є державним реєстром, в якому б розміщувалися всі довідки про відсутність заборгованості з податків, зборів, платежів, що контролюються органами державної фіскальної служби, оскільки вказані довідки видаються платникам податків безпосередньо.

Подальші дії суб'єкта підприємницької діяльності щодо формування взаємодій з контрагентами пов'язані з роботою штатного юрисконсульта, юридичного відділу або зовнішнього юридичної аутсорсингу залежно від розміру та юридично-правової форми. Юридичний супровід у процесі ініціації та укладення договору здійснює: 1) перевірку відповідності положень договору обов'язковим вимогам законодавства України (або країн тих підприємств, з якими взаємодіє підприємство); 2) виявлення двозначних або неясних положень договору; 3) порівняння умов договору з міжнародно-правовими нормами і звичаями з метою виявлення умов, які погіршують становище підприємства; 4) рекомендації щодо зміни умов договору для підвищення захищеності інтересів підприємства; 5) пропозиції, вироблені вітчизняною та міжнародною договірною практикою щодо можливих вирішень тих чи інших питань за контрактом.

Слід зазначити, що належний стан економічної безпеки взаємодії з контрагентами не може бути досягнуто без запровадження механізму супроводу (моніторингу) операцій за договором. Метою супроводу комерційної операції є виявлення ознак і обставин, які вказують на зміни умов виконання комерційної угоди і своєчасне вжиття заходів щодо підтримки операції на рівні, що забезпечує ефективне її завершення. Досвід роботи суб'єктів господарювання показує, що до змісту моніторингу комерційної операції входять такі заходи контролю: 1) контроль платоспроможності клієнтів, контрагентів; 2) контроль виконання графіку постачання, виконання робіт, здійснення платежів; 3) контроль комерційної діяльності партнерів, клієнтів, контрагентів, поведінкою його керівників; 4) контроль ситуації на ринку (у тому числі і правовою), змін його кон'юнктури, господарської діяльності та ділової активності клієнтів, контрагентів, їх поведінки на ринку; 5) контроль зв'язків клієнтів, контрагентів.

За виявлення змін в умовах виконання договору або в діяльності контрагентів можуть плануватися і реалізовуватися заходи, спрямовані

на нейтралізацію проблемних ситуацій, що виникають в останніх шляхом спільних їх дій із підприємством. У деяких випадках вживаються заходи, спрямовані на стимулювання дій контрагентів щодо дотримання графіку виконання робіт або внесення платежів.

Висновки. Враховуючи пильну увагу податкових органів до угод платників податків, останнім часом є тенденція більш ретельно перевіряти контрагентів, у тому числі на рівні середнього і малого бізнесу. Законодавчо і в судовій практиці не визначено чітке формулювання критеріїв належної обачності й обережності, але, незважаючи на це, організована і кваліфікована перевірка контрагентів – це той випадок, коли малими превентивними заходами можна уникнути серйозних негативних наслідків для бізнесу. У зв'язку з цим подальшого дослідження потребують такі питання: формування комплексної регуляторної політики забезпечення економічної безпеки взаємодії суб'єктів підприємництва з контрагентами для утворення прозорого, конкурентного бізнес-середовища; створення науково обґрунтованого методичного підходу до відбору і взаємодії з контрагентами, ураховуючи існуючу нормативно-правову базу та практичні аспекти підприємницької діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Гнилицька Л.В. Методичне забезпечення оцінювання надійності бізнес-відносин між вітчизняними підприємствами в системі їх економічної безпеки / Л.В. Гнилицька, В.І. Франчук, П.Я. Пригунов // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 207–216.
4. Потапенко В. Посміхніться: з вас знімають... витрати і ПДВ / В. Потапенко // Правовий тиждень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123014>.
5. Мардар О.В. Особливості побудови інформаційного забезпечення системи економічної безпеки підприємства / О.В. Мардар, Ю.В. Шамарін // Моделювання регіональної економіки. – 2012. – № 1. – С. 60–67.
6. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
8. Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 10.04.2014 р. № 1197-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1197-18>.